

dr. Ana VOVK KORŽE, prof. geografije in zgodovine

dr. Danijel VRHOVŠEK, univ. dipl. biol.

Možnosti sonaravnega regionalnega razvoja v porečju Dragonje z ekoremediacijami

Possibility of co-natural regional development in Dragonja river basin with ecoremediations.

Območje predvidenega krajinskega parka Dragonja je bilo v zadnjih dvajsetih letih privlačno za priseljevanje. Ohranile so se tradicionalne dejavnosti (kmetijstvo, obrt) in razvile nove kot so turizem in rekreacija. Glede na naravne in zgodovinske značilnosti tega območja niti gostinstvo, kmetijstvo, kolesarjenje, pohodništvo in druge oblike rekreacije ne morejo biti priložnost za razvoj območja, če le-ta ne bo skladen z naravnimi značilnostmi tega območja. Ugotovili smo, da bi z ekoremediacijami lahko podkrepili uravnotežen razvoj doline Dragonje in zaledja kot ekosistemski pristop razvoju območja, pri čemer bi krajinski park imel svojo funkcijo.

The area of the foreseen regional park Dragonja was in the last twenty years attractive for immigration. Traditional activities were preserved (agriculture, crafts) and at the same time new activities such as tourism and recreation were developed. In light of the natural and historical properties of this region activities such as restaurants, agriculture, biking, hiking and other forms of recreation can not represent an opportunity of the development of the region, if the developments will not be accordant with natural properties of the region. We have discovered that ecoremediations could be used to achieve a balanced development of the valley of Dragonja and its hinterland, as an ecosystemic approach to region development, where the regional park would hold its function.

Slovenska Istra združuje v sebi svojevrsten splet naravnih dejavnikov (ugodno lego ob morju, milo submediteransko podnebje in enotno geološko podlago), kakršnega ni nikjer drugje v Sloveniji. Zaradi njih in reke Dragonje so nastale številne naravne vrednote, ob pomoči človeških rok, a tudi bogata kulturna dediščina (Grošelj, A., 2000). Z idejo, da se reka Dragonja s pritoki ohrani takšna, kot je, je zrasla zamisel o krajinskem parku Dragonja, ki bi pomenil novo zagonsko moč v tem delu Slovenije.

Ključne besede:

dolina Dragonje, krajinski park, ekoremediacije, regionalni razvoj.

Keywords:

Dragonja valley, regional park, ecoremediations, regional development

Zakon o ohranjanju narave (Ur. l. RS 1994) definira krajinski park kot »območje s poudarjenim kakovostnim in dolgotrajnim prepletom človeka z naravo, ki ima veliko ekološko, biotsko ali krajinsko vrednost«.

Natančnejša obrazložitev krajinskega parka (KP) opisuje, da je to:

- območje s poudarjenimi vrednotami narave
- območje z zanimivim živim svetom
- območje kulturne krajine
- lep in privlačen podeželski prostor z živimi in urejenimi naselji
- območje, kjer potrebujemo vitalno prebivalstvo, ki si želi razvijati svoj kraj
- območje, ki ga namenjamo ohranjanju vrednot kot glavnici (kapitalu) za boljši in kvalitetnejši razvoj
- območje, kjer želimo izgrajevati modele boljšega, trajnostno naravnega razvoja
- območje, kamor želimo usmerjati in koncentrirati razvojne programe, ki podpirajo cilje parka
- območje čiste narave in krajine z možnostmi za organsko proizvodnjo hrane višjega cenovnega razreda.

Z vidika določitve, kje naj bodo območja krajinskih parkov, je pogosto razlog:

- ker je to v državnem in lokalnem interesu, je oblika pomoči manj razvitim in demografsko ogroženim območjem, ki imajo potencialne budoči trajnostno naravnani razvoj,
- ker lahko z njimi zavarujemo vitalne nacionalne interese (predkupna pravica idr.),
- ker z njimi povečujemo turistično privlačnost države (parki so v mednarodnih seznamih in s tem opozorilo za turistični obisk) in
- ker z njimi izpolnjujemo mednarodne standarde in se vključujemo v krog razvitih držav.

V nadaljevanju so predstavljene ekosistemske značilnosti porečja reke Dragonje, ki vzpodbujajo odločevalce, da se bolj prepričljivo lotijo dejanske izvedbe zavarovanja tega območja.

Ekosistemske značilnosti porečja Dragonje

Geološka in petrografska sestava porečja, njegova reliefna dinamika in izrazit vpliv submediteranskega podnebja so temeljne geografske danosti, ki določajo strukturo in obseg pojavov in procesov, opredeljenih za naravne vrednote v dolini Dragonje. Temeljni naravni pojav, na katerega se veže večje število naravnih vrednot in ostali pojavi naravne dediščine v dolini, je struga reke Dragonje s pritoki. Dragonja je še edina večja pretežno naravno ohranjena reka v Slovenski Istri, z visoko stopnjo biotske raznovrstnosti ter izjemnimi geološkimi, botaničnimi, zoološkimi in krajinskimi vrednotami. Žal so v spodnjem toku in tudi v srednjem toku reko že načeli vplivi človeka.

Zaradi geografske lege v submediteranskem podnebnem območju ima Dragonja specifičen rečni režim. Ta je eden temeljnih naravnih značilnosti porečja in se odraža v izrazitem sezonskem nihanju vodostaja v strugi. V času poletnih suš voda skoraj v celoti »ponikne« pod obilne nanose flišnega proda, ki ga nanaša reka s pritoki iz povirja. Na fenomen »presihajoče« reke je prilagojeno vse življenje v reki - živalstvo in rastlinstvo. To pomeni predvsem prilagojenost na ekstremne življenjske pogoje, na višje temperature okolja ter sposobnost organizmov, da sušni del leta preživijo v podtalnici. Del te favne, zlasti *Plecoptera* - vrbnice je zelo občutljiv na vsako onesnaženje, zato je zelo dober bioindikator ekoloških razmer, ki v tej reki še vladajo.

Favnistični pregled dokazuje tudi izjemnost reke Dragonje kot vodnega habitata. Je enkrat in izjemen refugij, ki predstavlja tudi precejšen izolat v širšem slovenskem krasu in submediteranu. Celotna dolina Dragonje je izpostavljena izrazitemu (sub)mediteranskemu vplivu, poleg tega pa po svoji geografski orientaciji dopušča prodor (sub)mediteranskih elementov tudi na celino in obratno.

V dolini Dragonje živijo številne živalske vrste, ki so redke, ogrožene, ranljive, zaščitene bodisi v okviru Slovenije, celotnega sredozemskega prostora ali

celo Evrope. Številne vrste živijo tu blizu roba svojega areala razširjenosti ali celo na njem, zaradi česar so še bolj ogrožene. V okviru favnističnega pregleda je bilo med drugim ugotovljeno nekaj doslej neznanih vrst na območju nekdanje Jugoslavije.

Za živalstvo v porečju Dragonje so najbolj pomembni naslednji habitatni tipi: grmišča, obrežna zarast (brežine), trstišča, prodišča, erozijske stene in vodni biotopi, vezani na rečno strugo, to so tolmeni, brzice, mrtvice in notranja voda v prodiščih. Vsi naštetih tipi življenjskih okolij so v tesni soodvisnosti z rečnim režimom, njihov obstoj pa je bistvenega pomena za ohranjanje ekološkega ravnovesja v dolini.

Floristični pregled v celoti poudarja submediteranski značaj flore v porečju Dragonje. Pobočja doline ob gornjem rečnem toku so porasla z dokaj dobro ohranjeno prvotno gozdno vegetacijo (*Seslerio-Quercetum*), kar pomeni v rastlinskem svetu Slovenije prvovrstno dragocenost. To velja tudi za vegetacijo flišnih prodišč, na katerih se kot posebnost pojavlja nemalo število rastlin, ki jih srečujemo na kraških travnikih višjih leg. Pojavljanje teh rastlin predstavlja pomembno značilnost v rastlinski podobi najožjega območja struge Dragonje in hkrati spominja na pojavljanje visokogorskih vrst na prodiščih rek v alpskih dolinah.

Posebno ekološko dragocenost doline ob gornjem rečnem toku predstavlja pestrost habitatnih tipov. Med naravne sodijo: termofilne gozdno-grmovne vegetacije na dnu doline in na prisojnih pobočjih, mezofilne gozdno-grmovne vegetacije na dnu doline in na osojnih pobočjih hidrofiličnih grmišč, labilnih prodišč in kiofilna (senčnata) rastišča, ki omogočajo obstoj hidrofitov in higrofitov.

Naslednja skupina biotopov z bogato floristično sestavo v tem delu doline so biotopi sukcesivnega zaraščanja nekdanjih kmetijskih površin (njiv, travnikov in pašnikov) in seveda že naštetih biotopov v strugi.

Spodnji tok Dragonje (reka teče tod po že regulirani strugi) prehaja na območju Sečoveljskih solin v

somorno ustje. Del struge je pod vplivom bibavice in v njej se je razvila bogata in zelo različna vodna favna od sladkovodne in somorne (brakične) do tipično morske.

Na struge Dragonje in njenih pritokov se veže bogata paleta naravnih vrednot nežive narave (naravnih pojavov in procesov, ki so predvsem rezultat geomorfoloških procesov v plastoviti in mehki flišni kamenini). Predvsem so to hidrogeomorfološki in hidrološki pojavi kot rezultat delovanja rečne erozije in akumulacije.

Zaradi značilne sestave fliša, iz katerega se s selektivno erozijo izklinjajo odpornejše plasti apnenčevega peščenjaka in tudi peščenjaka, je pod Koštabono in pod Laborjem nastalo rečno sotočje Dragonje in Rokave, edinstveno v slovenskem in širšem geografskem prostoru - sotočje pri Škrlnah. Voda se tukaj v kaskadah, v zaporedju brzic in tolmunov pretaka preko razglatenih plasti apnenčevega peščenjaka in peščenjaka. Na osnovi teh izklinjenih plasti so nastali tudi slapovi in slapišča na pritokih, ki se prek strmih pobočij spuščajo v glavno dolino (Supot, Vruja, Pasjok).

Prav na območju sotočja Rokave in Dragonje je gostota pojavljanja objektov naravne dediščine največja: geološki profili, soteske, meandri, erozijski spodmoli, prodišča, podorni bloki, izviri in slapovi. Kljub različni obliki in intenziteti ekološke ohranjenosti ob gornjem, srednjem in spodnjem toku Dragonje predstavlja porečje Dragonje v okviru močno načetega ekosistema Slovenske Istre nekakšen ekološki rezervat. Ekološka ohranjenost porečja se odraža v notranjem ravnovesju območja in njegovem pozitivnem vplivu na preostali del krajine Slovenske Istre in akvatorij Piranskega zaliva.

Porečje Dragonje veže nase tudi vse značilne elemente kulturne pokrajine tega območja, od dokaj ohranjenih naravnih danosti do najznačilnejših antropogenih elementov pokrajine, kot so strnjena naselja in zaselki, ki dominirajo nad pobočji, preoblikovanimi v kulturne terase, ter kot so soline ob rečnem ustju.

Zaradi vsega tega sta bili že v Inventar najpomembnejše naravne dediščine Slovenije iz leta 1976 uvrščeni lokaliteti z območja predvidenega krajinskega parka, in sicer reka Dragonja s svojimi pritoki ter Stena, apnenčasta golica v srednjem delu doline Dragonje, ki je najpomembnejše rastišče submediteranske flore v Sloveniji in je sedaj že razglašena za naravni spomenik. Poleg teh so bile vpisane v Inventar in kasneje razglašene za krajinski park še Sečoveljske soline ter prve v Sloveniji uvrščene na seznam Ramsarskih lokalitet, ki zajemajo spodnji del reke Dragonje in njen izliv v morje.

Posebej poudarjamo pomen območja z vidika varovanja rastlinskih in živalskih vrst zaradi raznolikosti, številčnosti, ohranjenosti in visoke endemčnosti, ki so izjemne ne samo v slovenskem merilu, temveč tudi v evropskem in celo svetovnem merilu. Številne vrste so vpisane v Rdeči seznam ogroženih

rastlinskih oz. živalskih vrst Slovenije, nekatere pa tudi v Rdeči seznam ogroženih rastlinskih oz. živalskih vrst sveta (1990, IUCN Red List of Threatened Animals).

Dosedanja prizadevanja za oživitev območja ob Dragonji

Naravovarstvene usmeritve razvoja posameznih dejavnosti za predvideno območje Krajinskega parka Dragonja

Temeljno izhodišče za oblikovanje razvojnih usmeritev so spoznane naravne vrednote porečja in njihova prepletenost s kulturno tradicijo in dediščino. Usmeritev razvoja posameznih dejavnosti mora ohranjati kakovostno ekološko in krajinsko ravnovesje, istočasno pa omogočiti razvoj območja, ki ne bo v nasprotju s konceptom varovanja naravnih dobrin in kulturne krajine.

Potrebno je upoštevati različne pogoje in omejene možnosti intenzivnega poseganja v posamezne dele doline in uvajanja novih dejavnosti v prostor, zato so najprej pri posamezni dejavnosti predstavlili varstvene usmeritve in nato razvojne usmeritve, ki so v nadaljevanju na kratko okvirno predstavljene.

Kmetijstvo

Varstvene usmeritve: potrebno je upoštevati naravne omejitvene dejavnike v prostoru (suša, erozija, vodni viri), izbrati tiste kulturne rastline, ki ustrezajo prostoru in količini razpoložljive vode, izbrati tako stopnjo intenzivnosti kmetijstva, ki ustreza ekološkim zahtevam danega prostora, zmanjšati uporabo umetnih gnojil, pesticidov, herbicidov in drugih kemičnih preparatov ter težke mehanizacije v zgornjem delu doline, ohraniti značilno drobno parcelacijo z vmesnimi živicami grmičaste in drevesne zarasti kot pomembnimi ekološkimi in krajinskimi elementi doline, na območjih intenzivne rabe (npr. živinorejska farma med Belvedurjem in Topolovcem, kmetijski kompleksi agrarne skupnosti) je potrebno razvoj še posebej pozorno usmerjati in nadzorovati, saj je prostor že sedaj močno obremenjen. Nadaljnje širjenje predvsem spremljajočih dejavnosti na teh območjih bi lahko povzročilo trajno degradacijo prostora, melioracije oziroma velike agrarne operacije v dnu doline niso dopustne, ohraniti je treba značilno podobo teras oz. podpornih zidov – iz kamna in ne betona. Razvojne usmeritve: ohraniti in razvijati tradicionalno kmetijstvo, vzpostaviti ekološko kmetijstvo, najhitreje v tipu živinorejsko-poljedelske kmetije, razvijati ovčjerejo in kozjerejo tako, da bo v skladu z značilnostmi prostora.

Vodnogospodarstvo

Razvojne usmeritve: ohraniti čisto vodo, izboljšati stanje onesnaženih voda, ohraniti čim bolj naravno hidrološko dinamiko vode (meandriranje, erozija), kjer se ne pojavlja škoda, ohraniti naravno sestavo vodne in obvodne flore in favne ter čim bolj naravno strukturo populacij ter preprečiti nenadzorovana vnašanja tujerodnih rastlinskih in živalskih

vrst, ohraniti raznolikost znotraj habitatnih tipov in v vodotoku.

Varstvene usmeritve: vsi posegi v porečju Dragonje morajo biti načrtovani tako, da se ohranja naravni rečni režim (meandri, tolmeni, slapišča, prodišča), gradnja pregrad za akumulacije je na reki Dragonji in njenih zgornjih pritokih do vključno vtoka Supota nedopustna, na zgornjih pritokih reke Dragonje so možna samo nujna vzdrževalna dela, ki se nanašajo na čiščenje strug za normalen pretok vode in zadrževanje poplavnih voda, izvajanje mora biti prilagojeno naravnim danostim območja, potrebno je preprečiti samovoljno in nestrokovno gradnjo nasipov in odstranjevanje materialov na posameznih odsekih brežin s strani lastnikov zemljišč tik ob reki in drugih uporabnikov prostora, pri načrtovanju obrambe pred poplavami se v največji možni meri ohranjajo pozitivni učinki poplav. Delovanje poplav je zato potrebno lokalizirati in nadzorovati ter tako zmanjšati njihove negativne učinke. Problem odтока in pretoka visokih voda je predvsem na poplavno kritičnih točkah mogoče rešiti z ekoremediacijami. To so zlasti cepitev struge v rokave in naravna zaščita brežin ter zarasti. Na podlagi strokovne študije bi bilo potrebno ugotoviti možnosti revitalizacije mlinščic na Dragonji, sanacije, s katerimi bi bogatili nizke vode Dragonje, možnosti za namakanje posameznih delov doline s kombinacijo malih akumulacij (ribniki, kali). Namesto določanja biološkega minimuma je treba določiti ekološko sprejemljiv pretok, saj je odvzem vode za namakanje kmetijskih kulturnih rastlin v poletnih mesecih pogost.

Gozdarstvo

Varstvene usmeritve: ohranjati naravno sestavo rastlinskih in živalskih vrst, ohranjati raznolikost gozdne strukture v različnih starostnih fazah, gozdne in druge sadeže nabirati na način in v količinah, katerih odvzem ne vpliva negativno na rastline in živali, potrebno je ohranjati značilno porazdelitev

gozda v pokrajini, in sicer: na strmih prelomih, pobočjih in grapah, na brežinah rečne struge, kjer so večji prodnati nanosi ali skalne gmote, na slemenih, kjer je gozd v obliki omejnikov, pogosto pravokotno na smer vetra ali v manjših skupinah, ob strugi hudournikov zaradi varovanja pred usadi in erozijo s kmetijskih površin.

Razvojne usmeritve: ob upoštevanju usmeritev gospodarjenja je možna pridelava tudi vrednejših sortimentov, dopolnitev rekreativne dejavnosti (ureditev pešpoti) s poudarkom na varstvu okolja in ohranjanju narave.

Infrastruktura

Varstvene usmeritve: infrastrukturni objekti in naprave naj se v največji možni meri izogibajo najpomembnejšim naravnim vrednotam (strugam vodotokov, slapovom, geomorfološkim pojavom idr.) in naj bodo vizualno čim manj moteči.

Kanalizacija: nujna je postavitvev čistilnih naprav (postavitvev rastlinskih čistilnih naprav, ki so za manjše količine odpadnih voda zelo učinkovit način izločanja težkih kovin in drugih kemičnih snovi iz vode in predstavljajo finančno nezahtevno možnost čiščenja vode). Potrebno je preprečiti neposredni vtok kanalizacije iz hitro urbanizirajočih se naselij, gospodarskih objektov in živinorejskih farm v reko Dragonjo.

Kolovozi, dostopne poti, lokalne ceste, nove trase cest so z vidika ohranjanja narave nesprejemljive. Potrebno je ohraniti sedanjo gostoto cest in prometa. Mrežo obstoječih kolovozov, dostopnih poti je na celotnem območju mogoče obnoviti in vzdrževati v skladu s smernicami in soglasjem pristojnega zavoda, cesta, ki poteka po dnu doline med vasjo Dragonja in Škrklinami ter se nadaljuje ob Rokavi do ceste Babiči-Boršt mora ostati makadamska, in sicer v sedanjem obsegu, namenjena predvsem kmetijski mehanizaciji in lokalnemu prometu ter delno v rekreacijske namene, potrebno je omejiti prevoz težkih vozil čez Škrline, omejitev prometa

v dolini od sotočja pri Škrlinah gorvodno in v ta namen ureditev mest za parkiranje (obiskovalci) ob cesti v spodnjem delu doline), zaradi občutljivosti območja se je potrebno izogibati premostitvam reke.

Poselitev

Varstvene usmeritve: na območjih strnjene poselitve se omogoča povezanost habitatov z naravo zunaj teh območij, če je to tehnično izvedljivo in ne zahteva nesorazmernih stroškov, ohranja se zelene površine, drevesa, skupine dreves, stoječe in tekoče vode in druge življenjske prostore, v območjih strnjene vaške pozidave so možni vsi prenovitveni posegi, ki so v skladu z varstvenim režimom: dovoljene so adaptacije, rekonstrukcije in novogradnje, ki upoštevajo tipično vaško pozidavo, tlorisno zasnovo posameznih zaokroženih ambientov in značilnosti tradicionalnega stavbarstva, razpršena gradnja ni dopustna, v dolini ob zgornjem toku Dragonje, v dolini Rokave, na dnu doline in nižje ležečih pobočjih, kjer je prisotnih že kar nekaj »črnih« gradenj, ni dopustna nobena gradnja, razen če gre za nadomestne gradnje, vsebinsko in oblikovno usklajene s prostorsko izvedbenimi akti in s smernicami pristojnega zavoda.

Razvojne usmeritve: potrebno je izdelati prostorske izvedbene akte za usklajen razvoj naselbinskega območja, širitev naselja je možna na podlagi prostorskih izvedbenih aktov in pod pogojem, da se nove gradnje vključujejo v krajino in spoštujejo oblikovne značilnosti tradicionalnega stavbarstva. V naselbinskem območju so možne dejavnosti, ki ne ogrožajo urbanistične zasnove vasi in vrednot njenega stavbarstva (kmetijstvo, vinogradništvo, drobna obrt, gostinstvo, turizem, trgovina ipd.)

Turizem in rekreacija

Celočno območje, zlasti dolina ob zgornjem toku Dragonje, je zaradi visoke stopnje naravne ohranjenosti, pestrosti naravnih pojavov ter številnih objektov kulturne dediščine privlačna za turizem in rekreacijo. Območje predstavlja pomemben in kakovosten potencial v turistični ponudbi Slovenske Istre. Vendar pa masovna oblika turizma ni primerena za dolino, kot je dolina Dragonje. Občutljivi in specifični ekosistemi prenesejo le kratke in blage obremenitve, v nasprotnem primeru se lahko celotno ekološko ravnovesje zelo hitro poruši. Zato je za obravnavano območje priporočljiva predvsem sonaravna oblika turizma (naravoslovni turizem, pešpoti).

Varstvene usmeritve: rekreacija in turizem ne smeta zmanjšati kakovosti naravnih virov in kulturne dediščine, pri načrtovanju rekreacije in turizma je nujno oceniti vse stopnje zmogljivosti okolja, na katere bo turistična dejavnost vplivala, urediti je potrebno neprekinjen monitoring turistično obiskanih točk, z namenom, da se pravočasno odkrijejo negativni vplivi in sprejmejo ukrepi, ki bodo odpravili zmanjšanje kakovosti okolja, za vse projekte turističnega razvoja, ki bi lahko ogrozili naravne vrednote in kulturno krajino, morajo biti predhodno izdelane

ocene vpliva na okolje. Razvoj masovnega turizma ni dopusten in tudi gradnja turistične infrastrukture večjih zmogljivosti ni dopustna (hoteli, kompleksi počitniških hišic, teniška igrišča, bazeni, golf igrišča ipd.)

Razvojne usmeritve: dolina Dragonje nudi dobre naravne pogoje za razvoj naravoslovnega turizma (opazovanje živali in rastlin v njihovem prvobitnem okolju, šola v naravi, naravoslovni tabori), turistično infrastrukturo (kmečki turizem, gostilne, prenočitvene zmogljivosti ipd.) naj se usmerja v naselja na slemenih, turistično-rekreacijske poti naj se iz doline vodi v naselja, znotraj naselij je možen razvoj turističnih kmetij, turistični program mora vključevati močno okoljsko-izobraževalno komponento, ki nudi smernice za sonaravni turizem, stimulira ekološko osveščenost in nudi možnost za neposredno vključevanje v prizadevanja za ohranjanje narave, v rekreacijske in turistične namene se uredi pešpoti in kolesarske poti (z upoštevanjem obstoječega cestnega omrežja) ter jih opremi z ustreznimi smerokazi, uredi prostore za parkiranje ter prostor za piknike, postavi tiste objekte in naprave, ki so v funkciji varovanja naravne in kulturne dediščine, uredi jahalne poti (z upoštevanjem obstoječih kolesovozov in na podlagi presoje vplivov na okolje).

Lov

Varstvene usmeritve: potrebno je omejiti lov na tistih območjih, ki so naravovarstveno najpomembnejša in lov je potrebno uskladiti v skladu z dolgoročnim lovskogojitvenim načrtom. Za območje porečja Dragonje predstavlja lov z vidika varstva narave dokaj motečo dejavnost iz naslednjih razlogov: samovoljno postavljene lovske preže so moteče z estetskega vidika, saj njihova vsiljena dominantnost v prostoru ni upravičena, ostanki tulcev in svinca od izstrelkov onesnažujejo naravo, drugi uporabniki prostora, tako živali kot ljudje (rekreativci, izletniki), se zaradi pogostega pokanja predvsem ob koncih tedna počutijo ogroženi.

Kakšen razvoj naj ima torej dolina Dragonje?

Navedene podatke o možnostih razvoja smo dopolnili z informacijami, ki smo jih dobili na Zavodu za varstvo narave v Piranu (Intervju z Robertom Turkom, Zavod za varstvo narave, 24. 6. 2005). V razgovoru je bilo poudarjeno, da je bilo za vzpostavitev KP Dragonja pripravljenih premalo strokovnih podlag za varstvene ukrepe. Sredi 1980. leta je bila predvidena akumulacija na Škrlinah, takrat so bile opravljene raziskave preko Prirodoslovnega muzeja.

Dr. Turk meni, da z vidika varstva okolja ni nujno, da bi bilo območje Dragonje opredeljeno kot park, to je problematično, ker ni finančnih sredstev. Sicer je bila v načrtu Dragonja vedno mišljena kot park, saj ima ogrožene vrste. Težava je, ker država ni zainteresirana za kritje stroškov za zavarovana območja. Treba je upoštevati zgodovinska dejstva,

da je bila Dragonja vedno tudi kmetijsko območje. Rešitev bi bila, če bi KP Dragonja imel javni zavod, kjer bi bilo kmetijstvo ena od dejavnosti poleg turizma in drugih dejavnosti, dokler Dragonja ne bi postala državna vrednost. Zatakne se, ker ljudje ne zaupajo državi, zato se na tem področju ne naredi dovolj, nihče se zares ne ukvarja z načrtovanjem razvoja Dragonje. Za Dragonjo so narejeni le PUP-i, ni pa izvedbenega akta, ki bi omogočal, da šli načrti dalje.

Osnovni problem je, da problematika parka ni vodena centralno, potrebno bi bilo imeti sredstva za načrt za park, kjer bi bile preko life ipd. narejene strokovne podlage za varovanje, ni pa nujno, da bi moralo biti vse zavarovano. Zavarovanje sicer omogoča boljši pregled nad dejavnostmi. Iniciative so za in proti, enotne opredelitve ni. Dragonja je bila državna prioriteta. V obstoječih materialih je bilo območje razdeljeno na uravnavo z naselji, strmino in breg ter ravnino in določeno, katere dele bi bilo potrebno varovati.

Težava je tudi ta, da je to Območje Nature 2000, zato ga je treba conirati. Območje je zahtevno tudi zato, ker živi v njem veliko lastnikov. V območjih Nature 2000 se lahko izvajajo različne dejavnosti, le da je treba prednostno upoštevati habitatne tipe. Rešitev zagate glede ustanovitve parka je v heterogenih dejavnostih, biokmetijstvu, izletništvu, lokalno prebivalstvo mora biti soudeleženo, oni morajo biti tisti, ki bodo imeli korist in bodo od parka živeli. Revitalizacija doline z lastniki vikendov ni rešitev.

Zaključek

Območje Dragonje je izredno zanimivo za razmišljanje o prihodnosti območij, ki jih je doletela možnost osnovanja krajinskega parka. Na eni strani je območje Dragonje mejno, na drugi pa opazamo mnoge naravne vire, ki bi jih lahko povezali v ponudbo krajinskega parka.

Iz pregleda razpoložljive literature smo ugotovili, da razvoja v dolini Dragonje ni mogoče načrtovati samo v eno smer. Kljub mnenju nekaterih, da bo le kmetijstvo tisto, ki bo razvojna perspektiva te regije, se s tem ne moremo strinjati. Lahko je le dodatna, ne pa edina dejavnost. Na to kažejo primeri iz Slovenije, kjer je razvidno, da kmetijstvo v Sloveniji nima veliko možnosti (vsaj ne v konvencionalni obliki).

Zato predlagamo, da se na območju krajinskega parka Dragonje uvedejo ekoremediacije kot pristopi preventivnega varovanja okolja. Te se ponudijo za izobraževanje, promocijo in tiste gospodarske dejavnosti, ki so vezane na sonaravno pridelavo poljščin tega območja in na »tihi« turizem. Ta oblika turizma bi veliko pripomogla k povezavi ponudbe (kmetov, turističnih kmetij) in povpraševanja (šolske skupine, vodene skupine turistov, individualni turizem). Predstavljamo si, da bi bilo mogoče v dolini Dragonje zasnovati ekoremediacijski center kot vez med priobalnim pasom in dolino Drago-

njo. Istočasno bi razvijali raziskovalne programe za prijavo na tuje projekte, s čimer bi se območje promoviralo in po možnosti finančno obogatilo.

Literatura:

- Atlas okolja/naravovarstveni atlas. <http://kremen.arso.gov.si>
- Grošelj, A., 2000: Krajinski park Dragonja. Ministrstvo za okolje in prostor, Uprava RS za varstvo narave.
- Hlad, B., Skoberne, P., 2001: Pregled stanja biotske raznovrstnosti in krajinske pestrosti v Sloveniji, Ljubljana.
- Kučan, A., 1997: The modern social conception of slovene space. Geografski zbornik, let. 37, str. 111-169.
- Kučan, A., 1998: Krajina kot nacionalni simbol. Zbirka Spekter, Ljubljana. Znanstveno in publicistično središče, 224 str.
- Lampič, B., 2005: Kmetijstvo kot priložnost sonaravnega razvoja podeželja v Sloveniji. Dela 23, Oddelek za geografijo, Ljubljana.
- Marušič, I., 1995: Prispevek k splošni teoriji varstva v Varstvo narave zunaj zavarovanih območij, Ljubljana.
- Plut, D., 2005: Teoretična in vsebinska zasnova trajnostno sonaravnega napredka. Dela 23, Oddelek za geografijo, Ljubljana.
- Skorbene, P., Peterlin, S., 1989, 1991: Inventar najpomembnejše naravne dediščine Slovenije, 1. in 2. del, Ljubljana.
- Zakon o ohranjanju narave (ZON_UPB2, Uradni list RS, št. 96/04)

Viri:

- Intervju z dr. Robertom Turkom o razvojnih možnostih območja Dragonje (junij 2005) na Zavodu za varstvo narave Piran.
- Terenski ogledi in razgovori z domačini (19. in 20. 5. 2005 in junij 2005)